

บทคัดย่อ

การวิจัยในโครงการการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง (2) เพื่อศึกษาพื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (3) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับชุมชนบ้านคำกลาง (4) เพื่อศึกษาความสามารถและศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง (5) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมถึงวิธีการและกระบวนการนำไปใช้ สร้างและพัฒนาพื้นที่กิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง และ (6) เพื่อหารูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง ซึ่งมีขั้นตอนการใช้แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น มีผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สถานการณ์ด้านเยาวชนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่บ้านคำกลาง มีดังนี้ สภาพการณ์ของชุมชนบ้านคำกลางในปัจจุบันแตกต่างจากแต่ก่อนมาก ทั้งด้านอาชีพก็จะประกอบอาชีพ เกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวนเหมือนเดิม จะแตกต่างตรงที่เยาวชนในชุมชนจะช่วยงานพ่อแม่น้อยลง ส่วนมากเยาวชนที่ได้เรียนหนังสือก็จะไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน ดังนั้นในภาระการทำนา ทำไร่ ก็จะมีแต่การจ้างแรงงาน ไม่มีขอแรง เหมือนแต่ก่อน ความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ข่าวสารทำให้คนในชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งเยาวชนในชุมชน บางครั้งก็ลอกเลียนแบบพฤติกรรมในตัวละครในข่าวสารบ้านเมือง ทะเลาะวิวาท ดื่มสุรา เสพยา และไม่ให้ความร่วมมือในงานของชุมชนเหมือนแต่ก่อน เวลาถึงงานประเพณีก็จะไม่ค่อยเข้าร่วมจะตั้งวงกินเหล้า และหาเรื่องทะเลาะวิวาทกันเป็นส่วนใหญ่และถ้าหาเรื่องคนนอกพื้นที่ไม่ได้ ก็จะหาเรื่องกันเองในชุมชนความเจริญของสังคมมีส่วนทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก และส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของคนในชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนก็ลดน้อยถอยลง ไม่เหมือนแต่ก่อน เช่น งานออกพรรษา งานบุญพระเวสสันดร งานบุญเดือนหก งานลอยกระทง และอื่นๆ เยาวชนก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ จะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม มีแต่ตั้งวงกินเหล้า และขับซิมมูเตอร์ไซค์รบกวนคนในชุมชน เปิดเพลงเสียงดังรบกวนคนในชุมชน ด้านพฤติกรรมก็จะมีอาการก้าวร้าว ไม่ฟังผู้ใหญ่ในชุมชนดัดเตือนพอมีกงานบุญตามหมู่บ้าน จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มกินเหล้า กินยาหาเรื่องทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน ความเจริญทางเทคโนโลยีก็มีส่วนมากในด้านพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน เช่น เลียนแบบในละคร ยาเสพติด การแข่งรถและการไปทำงานของเยาวชนในกรุงเทพฯ ได้นำพฤติกรรมที่ผิดๆ มาใช้ในชุมชน ด้านการใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ จากข้อมูลพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีข้อมูลดังนี้เมื่อก่อนการทำนาของคนในชุมชนจะเป็นการขอแรงงานจากคนในชุมชน มากกว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน จะเริ่มขอแรงงานเพื่อช่วยในการปักดำโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนหาอาหารมาเลี้ยงคนงานที่มาช่วยงาน พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะขอแรงงานจากทางชุมชนอีกครั้งในการเก็บเกี่ยวก็จะทำเช่นเดียวกันกับการปักดำ พอเก็บ

เกี่ยวเสร็จผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะนำข้าวขึ้นลาน หน้าของวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชน ซึ่งผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนไปขอแรงวัยรุ่นในหมู่บ้านมาช่วยกันตีข้าว ผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะเตรียมหาอาหาร เป็ด ไก่ มีเหล้าบ้างเล็กน้อยเพื่อเป็นการตอบแทนวัยรุ่นที่มาช่วยตีข้าว พอตีข้าวเสร็จก็จะนำข้าวขึ้นเล้าก็จะเป็นการขอแรงงานคนในชุมชนอีกครั้ง หลังจากก็นำข้าวขึ้นเล้าเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการกินอาหารร่วมกัน สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันในการทำนา ทำไร่ของคนในชุมชนบ้านคำกลางส่วนมากจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าและใช้เครื่องจักรมากกว่า ทั้งแรงงานในชุมชนในส่วนที่เป็นเยาวชนจะออกไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือก็จะเรียนหนังสือจะช่วยแรงพ่อแม่หน่อยลง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเยาวชนในชุมชนนั้นจะเริ่มมีการเสพติดเรื่องเครื่องมือสื่อสาร การเสพสื่อสาธารณะ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับ

ดังนั้นโครงการวิจัยจึงได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง คือ 1) พื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดพื้นที่กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการดำเนินงานคือ การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การจัดค่ายอบรมเด็กและเยาวชน การศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ชุมชนอื่น และนำเอาแนวคิดและรายละเอียดการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่บ้านคำกลาง 2) พื้นที่กิจกรรมในสังคม เพื่อให้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเด็กเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ค้นพบ คือ คนในชุมชนเริ่มถูกแบ่งพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน และพื้นที่สำหรับเยาวชน พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ ของเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ จากผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการดำเนินการคือ “ร้อยพวงห้อยความคิด” จัดแข่งขันกีฬาชุมชน และ กิจกรรมประกวดร้องเพลง 3) วัย จากรูปแบบดังกล่าวส่งผลให้เกิดพื้นที่กิจกรรมในการแสดงออกของเยาวชนซึ่งแบ่งพื้นที่กิจกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ พื้นที่ทางสังคมชุมชน และพื้นที่ทางวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวแล้ว ยังเกิดกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ